

ΑΠΟ ΤΟ "ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤ,,

Ι Είνε πλέον ἡ γνωστὸν ἀνὰ τὸν διεθνῆ φιλολογικὸν κόσμον τὸ ἀληθῶς ἔξαισιον βιβλίον τοῦ κ. Κ. Χρηστομάνου, τὸ δποῖον, ἐκδούθὲν τὸ πρῶτον γερμανιστὶ ἐν Βιέννῃ τῷ 1898, καὶ μεταφρασθὲν εἴτα εἰς τὴν γαλλικήν καὶ ιταλικήν, ἀπετέλεσεν αὐτόχρονα φιλολογικὸν γεγονός, συναρπάσαν εὐθὺς ἔξ αρχῆς, παραβληθὲν δὲ πρὸς τὸν «Βέρτερον» τοῦ Γκαΐτε, τὰ πεζὰ ποιήματα τοῦ Σατωρβράν καὶ πρὸς τὰ ἀριστουργήματα τοῦ D'Appunzio καὶ τοῦ Loti. Εἰς τὸν πρόλογον τῆς γαλλικῆς ἐκδόσεως δὲ Γάλλος ἀκαδημαϊκὸς Μαυρίκιος Μπαρόζες ἀφιερώνει ἐνθουσιώδεις σελίδας καὶ ἔξαιρει τὸ ἔργον τοῦ κ. Χρηστομάνου, ἀνεν τοῦ δποίου ἡ στανία καὶ μοναδικὴ ἐκείνη ἐστεμένη ὀνειροπόλος, ἡ ωραιομάνης καὶ μυστικοπαθῆς Βασίλισσα, ἡ νοσταλγὸς τοῦ Ωραίου καὶ τοῦ Ἀληθοῦς, — θὰ ἐμενεν αἰνιγμα καὶ γρῖφος ἀλυτος διὰ τὴν Ιστορίαν. Νομίζει τις δτι κάποια ὑπερτέρα Πρόνοια ἐθηκεν ἐπὶ τῶν βημάτων τῆς τὸν εἰκοσαετῆ τότε ἔλληνα νεανίαν, δπως, διὰ τῆς λεπτῆς διαισθήσεως τῆς ποιητικῆς του ψυχῆς, ἀποκαλύψῃ καὶ συλλάβῃ τὸν ἐσωτερικὸν ψυχικὸν κόσμον τῆς ὑπερόχου ἐκείνης γυναικός. Ἡ Ιστορία πρέπει νὰ ἡνε εὐγνώμων εἰς τὸν κ. Χρηστομάνον. Αὐτὸς ἀνήγειρε τὸν πυκνὸν πέπλον τῆς μελαγχολίας καὶ τοῦ μοιρολατρικοῦ σκεπτικισμοῦ, τὸν καλύπτοντα καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τῆς ἔτι τὰ μεγάλα Ἰδανικὰ καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ώραιότητα τῆς Αὐτοκρατείρας. Ἄνευ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ κ. Χρηστομάνου, ἡ ωραια ἐκείνη ὑπαρξει, τις οἶδεν, ἥθελε παρεξηγήθη ἀναμφιθόλως καὶ παραδοθῇ εἰς τὴν ὑστεροφήμιαν ὡς μία ἐκκεντικὴ καὶ ἀνισόρροπος ἀπόγονος τῶν Βιττελσβάχων! Δι' ἡμᾶς τοὺς Ἐλληνας τὸ βιβλίον τοῦ κ. Χρηστομάνου κέκτηται ἀκόμη μεγαλείτερον τὸ ἐνδιαφέρον καὶ κατὰ τοῦτο, δτι περιγράφει καὶ ἀπαθανατίζει τὰς ἀμμητοὺς καλλονὰς τῆς κερκυραϊκῆς φύσεως, τὴν δποίαν ἰδιαιτέρως ἐλάτρευσεν ἡ δύξμοιρος βασίλισσα, καὶ ἐν μέσῳ τῶν γοητειῶν τῆς δποίας ἰδρυσεν τὸ μοναδικὸν Ἀχιλλειον, τὸ ποιητικώτατον ἐκείνο καταφύγιον τῶν σκέψεων τῆς καὶ τῶν δνείρων τῆς. Ἡ ἔλληνικὴ ἔκδοσις τοῦ ἀριστουργήματος τούτου τοῦ κ. Χρηστομάνου ἐκυκλοφόρησεν ἀτυχῶς εἰς δλίγιστα ἀντίτυπα, ἀντὶ νὰ γίνη κτῆμα καὶ ἐντρύφημα παντὸς μορφωμένου ἔλληνος. Ἡ κατωτέρω περιγραφὴ τοῦ Ἀχιλλείου, ἀπέμεινε καὶ θὰ ἀπομείνῃ ἡ ωραιοτέρα καὶ κλασικώτερα ἔξ δσων ἔως τῷδα ἐγράφησαν].

ΤΟ ΑΧΙΛΛΕΙΟΝ

ΜΟΥ ἔδειξε δλο τὸ παλάτι, κάμαρη πρὸς κάμαρη. Σὰ στὰ παραμύθια ἦταν τὰ δσα ἔβλεπα καὶ τὸ δτι Ἐκείνη ἡ ίδια μοῦ τἀδειγματεύει αὐτά. Ἔτσι κάνουνε ἡ καλές Νεράϊδες ἡ φεγγαροντυμένες μὲ τὰ βοσκόπουλα τὰ πλανεμένα.

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ ΕΛΙΣΑΒΕΤ

Τὸ παλάτι εἶνε κτισμένο κατάμεσσα στοῦ βουνοῦ τὴν σάρκα ἔτσι ποῦ ἡ πρόσοψη ἔχει τρία πατώματα, ἐνῷ ἀπ' τὴν πίσω μεριὰ ἔνα πάτωμα δὲ οὐ κι' δὲ βγαίνει σὲ μιὰν ἀπλόχωρη φυσικὴ ταράτσα φυτεμένη σὰν κῆπος μὲ δένδρα ἐκατοχρονιάρικα. Ἡ πρόσοψη κυττάει κατὰ τὸ δημόσιο δρόμο ποῦ ἀπ' τὴν χώρα τῆς Κέρκυρας, περνῶντας ἀπὸ τὰς προπόρους χωριὸς τοῦ Γαστούριοῦ καὶ μπρός ἀπ' τὴν αὐλόθυρα τοῦ παλατιοῦ, κατεβαίνει στὸ γιαλὸν τοῦ μὲ τὴς Μπενίτσαις. "Ἐνας μανδρότοιχος ἀσπρισμένος, πολὺ ὁψηλός, καὶ τὸ πυκνὸν πέπλο ποῦ κάνουν τῶν ἐληγῶν ἡ φυλλωσίς, ἀπορρίχουν τὰ βλέμματα τῆς ἀνθρώπινης περιεργείας, διπλαὶς ἡ ἀσπίδες τὰ βέλη τῶν ἔχθρῶν.

"Ἡ μεγάλη καγκελλωτὴ πύλη μ' ἀποπάνω τὴν ἐπιγραφὴν ΑΧΙΛΕΙΟΝ ἀνοίγει ἀπὸ τὸ δρόμο καὶ ἥρεμη, μ' ἀνηφοριὰ ἀμμόστρωτη, ἀνεβαίνει πρὸς τὰ προπύλαια καὶ ἔξεχουν ἀπὸ τὸ χτίριο κάτι τεράστιες κολῶνες ποῦ ἀναβαστοῦν ἔνα πλατύ ἀνδηρὸ μαρμαρένιο· σ' αὐτούνοῦ τὸ πεζοῦλι δρθοστυλώνονται Κένταυροι κι' αὐτοὶ μαρμαρένιοι· τὸ δεύτερο καὶ τὸ τρίτο πάτωμα εἶνε κτισμένο πιὸ πίσω, ὥστε νὰ κάνουν τόπο σὲ δυὸ λότζιες σκεπαστές δεξιὰ κι' ἀριστερὰ τοῦ μεσιανοῦ ἀνδηροῦ τῶν Κενταύρων καὶ ποῦ μ' αὐτὸν ἐνώνονται. Ἡ χαριτωμένες δίδυμες κολωνίτσες, ἡ στημένες στὴν δυὸ ἄκρες τῆς κάθε λότζιας, ἀναβαστοῦν κι' αὐτές μπαλκόνια τοῦ πιὸ ἐπάνω πατώματος· στὸ κάγκελλο αὐτωνῶν πάλι τῶν μπαλκονιῶν, στὴν κάθε γωνιά, στέκουν μπρούντζινες γυναῖκες μαῦρες, καταστόλιστες μὲ χρυσαφικά, ποῦ σηκώνουν ὁψηλὰ στὰ χέρια τους γλόμπους γιὰ φῶς ἥλεκτρικό. Καὶ 'ζ δὲ τὸ μάκρος τοῦ παλατιοῦ, ἀπ' τὸ πλευρὸν ποῦ βλέπει κατάμεσσα τοῦ νησιοῦ, τρέχει ἀλλο ἔνα ἀνδηρὸ λαγγεύοντας τὸ στήθος του πρὸς τὸ Γαστοῦρι καὶ τοὺς Ἀγιους - Δέκα — ἔνα χωριουδάκις ζωγραφιστὸ σκαρφαλωμένο σὰν φωληὴς χελιδονιῶν στὸν πανύψηλο συμμετρικὸ θόλο τοῦ συνονόματου, ίσάθεου βουνοῦ· κ' ἔνας Ἐρμῆς φτερόποδος κρατῶντας τὸ κηρύκειο κάνει νὰ πετάξῃ ἀπ' τὴν πιὸ ἐξώτερη ἄκρη τοῦ στηθόγυρου στὰ μακρυνά, πάνω ἀπ' τὴν γλυκοσάλευτη θάλασσα ποῦ κάνουν οἱ ἐλαιῶνες.

Θυμᾶμαι πᾶς, δταν πρωτογῆκα 'ζ αὐτὸν τὸ ἀνδηρό, στάθηκα πολλὴν ὥρα ἀφωνος, θεωρῶντας τὴν ἀφραστη γαλήνη, τὴν περίχυτη γύρω 'ζ δλεες τῆς γραμμές καὶ ἀκούοντας τὸ μυστικὸ τραγοῦδι τους.

«Στὰς ἔνθα πολύτιλας δῖος Ὄδυσσεὺς θηεῖτο»

Εἰπε τότε ἡ Αὔτοκράτειρα, ἀπαγγέλλοντας ἔνα στίχο ἀπ' τὴν Ὄδυσσεια.

"Απὸ τὰ προπύλαια περάσαιμε στὸ ἀνοικτὸ ἀτριο: ἔνα δῶμα ὑψηλόροφο καὶ μαγευτικὰ δροσερὸ ποῦ κι' αὐτούνοῦ τὴν σκέπη ἀναβαστοῦν κολῶνες ντυμένες ὡς τὴν μέση μὲ πορφυρὸ βελοῦδο· καὶ στοὺς λευκοὺς ποῦ γλυκοφέγγουν τοίχους ἀπὸ μάρμαρο γυαλοπελεκητὸ κι' δλόστιλο πάλι πορφύρα πέφτει βαρειὰ σὲ δίπλες τεχνικές· καὶ καθρέφτες, ὁψηλοὶ καὶ φαρδοὶ, δσο κ' οἱ τοίχοι, ἀντιφεγγίζουν τῶν βασιλικῶν αὐτῶν ὑφασμάτων τὴν φλογοθωριά. 'Απ' τῆς δυὸ μεριές

τῆς μεγάλης σκάλας, ποῦ ἀνεβαίνει στὰ ἐπάνω πατώματα, εἰνε φυτεμένες μέσα σὲ τεράστια βάζα ἀπὸ μπροῦτζο καὶ πορτσελάνα θεόρατες φοινικιές ῥιπιδόφυλλες μὲ τὴν κορφή τους ἵσα μὲ τὴ σκεπή, τὴ στολισμένη μὲ τοιχογραφίες ποῦ παρασταίνουν ἀρχαῖες νύμφες νὰ σέρνουν τὸ χορό· μέσ' ἀπ' τὰ ἴδια ἀγγεῖα ἀκόμη ἄλλα βλασταίνουν περίτεχνα λουλούδια ἀπὸ γυαλί ποῦ κάθε βράδυ σκορπίζουν δλόγυρά τους ἔναν ἀγνό ἀπὸ φῶς μυστηριακό, σὰν κᾶποιο φεγγερὸ λιβάνι. Δεξιὰ κι' ἀριστερὰ θύρες διπλόφαρδες καὶ καλόφραγχες, κατὰ τὸ λόγο τοῦ Ὁμήρου, φέρνουνε 'ς ἄλλα δωμάτια: στὴ σάλα τοῦ παιγνιδιοῦ, στὴν τραπεζαρία (καὶ τὸ δικό μου τὸ δωμάτιο βρέσκετ' ἀπ' αὐτοῦ) ἔν' ἄλλο μικρὸ διαμέρισμα δεξιὰ ἀπ' τὴν μπασιά, στὸ ἄτριο, εἰνε φτειαγμένο παρρεκλῆσι: στὸ βωμό, σὲ μιὰ κόγχη μέσα, στέκει γλυκοχαμηγελοῦσα ἡ «Παναγία ἡ Φυλάχτρα» (Notre Dame de la garde), τὸ ἀγαλμα τῆς προστάτισσας τῶν ναυτικῶν τῆς Μασσαλίας.

— 'Εγὼ ἡ ἴδια τὴν ἔφερα μαζί μου ἀπὸ τὴ Μασσαλία, εἶπε ἡ Αὔτοκράτειρα: εἰνε ἡ προστάτια δλῶν τῶν θαλασσινῶν.

Μία σκάλα μαρμαρένια, στολισμένη μὲ θεῖκὰ ἀγάλματα τῆς Ἀφροδίτης καὶ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ ἐφήβων ποῦ γυμνοῦσιν πανώριοι, ἀνεβαίνει ἀπὸ τὸ πλάτωμα τῶν προπυλαίων καὶ τὸ κάτω περιθόλι ἐπάνω στοὺς κρεμαστούς κήπους τοῦ βουνοῦ.

Ἐνα μαρμαρένιο περιστύλιο φέρνει γύρο τὸ χτίριο καθὼς βγαίνει στὴν ταράτσα. Ἡ κολώνες 'ς ἀτέλειωτη σειρά ποῦ βαστοῦν τὴ σκεπή εἰνε βαμμένες στὸ κάτω μέρος μὲ μίνιο τὰ κιονόκρανα πλούσια χρυσωμένα καὶ χρωματισμένα κόκκινα καὶ γαλάζια κατάλευκο τὸ ἄλλο τους κορμὶ θαυμαστὰ ἔχωριζει ἀπὸ τὸν Πομπηϊανὸ βαθιοκόκκινο τοίχο τοῦ βάθους μὲ τὰ μεγάλα ζωγραφισμένα «μεταλλιόν», ποῦ παρασταίνουν ἀρχαῖα παραμύθια: τὸν Ἀπόλλωνα μὲ τὴ Δάιφνη, τὸ Θησέα καὶ τὴν Ἀριάδνη, τὸν Ὁμηρο τυφλὸ τραγουδιστή, τὸν Αἴσωπο ποῦ λέει τοὺς μύθους του καὶ διάφορες τοποθεσίες ἀπ' τὴν Ὁδύσσεια. Κατὰ τὸν τοίχο, μὲ σειρά, εἰνε στημένες ἑρμαῖ, προτομές ἀρχαῖες ἀπὸ φιλόσοφους καὶ σοφούς καὶ ῥήτορας, ποῦ ἡ Αὔτοκράτειρα ἔχωρα τοὺς ἀγαπᾷ.

Στὴν ἄλλη ἀκρη τῆς μακρηᾶς πλευρᾶς τοῦ περιστύλιου πρὸς τὸ βοριά καὶ τὴ θάλασσα μιὰ μαρμαρωμένη μορφὴ ἥλιολευκη φαντάζει: ἡ «Πέροι», ἡ νεράϊδα τοῦ Φωτός, ποῦ σὲ μιὰ φτερούγα κύκνου ἀναγερτὴ γλιστρᾶ στὸν ἀφρὸ τοῦ κύματος καὶ στὴν ἀγκαλιά της σφίγγει τὸ κοιμισμένο παιδί... τὸν ἀνθρωπο. "Οταν περάσαις μπρός ἀπ' τὴ μαρμαρωμένη νεράϊδα, στάθηκε ἡ Αὔτοκράτειρα μερικὲς στιγμές βυθισμένη στὴ θωριά της.

— 'Ερχομαι κάθε μέρα καὶ τὴ βλέπω, εἶπε, τὴν αὔγη καὶ τὸ βράδυ δταν σκοτεινιάζῃ.

Μπρός ἀπὸ κάθε κολώνα τοῦ περιστύλιου στέκονται μαρμαρένιες Μούσες, σὲ φυσικὸ μέγεθος, μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ἀπόλλωνα Μουσαγέτη. Ἡ Αὔτοκράτειρα μὲ πῆγε μπροστὰ σὲ κάθε μιὰ τους, σὰ νάθεις νὰ μὲ παρουσιάσῃ.

— Ή περισσότερες είνε ἀρχαῖες, εἰπεν ἔθαλα καὶ μοῦ τῆς ἀγοράσανε στὴν Ρώμη: ἦταν ἄλλοτε τοῦ πρίγκηπος Μποργκέζε, ἀλλὰ χρεωκόπησε αὐτὸς καὶ ἔτσι ἀναγκάσθηκε νὰ ἔπουλήσῃ τοὺς θεοὺς του. Βλέπετε, τί φοβερὸ πρᾶγμα; Σήμερα καὶ οἱ θεοὶ ἀκόμα εἰνε σκλάδοι πουλημένοι τοῦ χρήματος!

Κοντά στὸν Ἀπόλλωνα, στὸν κύκλο μέσα τῶν Πιερίδων παρθένων, βρισκόταν ἄλλο ἔναν ἄγαλμα καὶ τὸ ἀναγνώρισα ἀμέσως γιὰ τὴν «Τοίη Χορεύτρια» τοῦ Κανόδα, ποῦ γι' αὐτὴν καὶ γιὰ τὴν «Ἀφροδίτη νικήτρια» (Venus victrix) λένε, διτὶ παρασταῖνε τὴν Παυλίνα Μποργκέζε, τὴν εὑνοούμενη ἀδελφὴ τοῦ Ναπολέοντος... καὶ τοῦ Ἐρωτοῦ.

— Εφερα στὴς Μοῖρες μιὰν καινούρια συντρόφισσα, εἰπεν ἡ Αὐτοκράτειρα. Ἐλπίζω πῶς θὰ τὴν ὑποδέχθηκαν καλά: δὲ Ἀπόλλων τούλαχιστον τὴν κυττάζει μὲ μεγάλη τρυφερότητα. Τὸ περιστύλιο εἰνα ἐμένα δὲ νέος μου Ὀλυμπίος.

Ἀρχαῖκὲς λυχνίες, δουλεμένες περίτεχνα μὲ ἀνάγλυφα δειλφίνια καὶ τρίτωνες, μὲ γλόμπους κρυσταλλινους σὲ σχῆμα λουλουδιῶν, κρέμονται σὰν καντήλες μὲ ἀλυσσιδες ἀπ' τὸ ἐπιστύλιο, ἀνάμεσα στὴς λευκές κολῶνες.

Ἐνα μονάχα σκαλοπάτι κατεβαίνει ἀπ' τὸ Περιστύλιο στὸν κήπο τῆς ταράτσας.

— Αὐτὸ τὸ περιβόλι ἔχει ὅνομα «Κῆπος τῶν Μονοσῶν», μὲ πληροφόρησεν ἡ Αὐτοκράτειρα. Ἐδῶ διχως ἀμφιβολία θὰ σᾶς ἔρχονται πλῆθος τὰ ποιήματα στὸ νοῦ.

Κινητήσσια εἰνα ἐδῶ, ἀρχαῖα πολλῶν αἰώνων, σὲ μιὰ στάσιν ἀσάλευτη καὶ λειτακή, καὶ μαγνόλιες ποῦ ἀνθίζουν τώρα ὄνειρευμένα σὲ τεράστια ἄνθη σὰν παραμυθένια, καὶ ἀγριελγής ἀκόμη ποῦ γιὰ πρώτη φορὰ μοῦ ἀποκάλυψαν τόσο βαθειὰ ὅλη τὴ θεοσύνη ποῦ ἐνσαρκώνουν καὶ συμβολίζουν.

— Τῆς ἀφησα ἐδῶ ἐπίτηδες αὗτές τῆς ἐληγές, εἰπεν Ἐκείνη, γιατὶ καὶ στὴν Ἀκρόπολη εἶχαν ἐληγές ἀφιερωμένες στὴν Παλλάδα Ἀθηνᾶ. Ἐδῶ διμως ἔχουν μιὰ μεγάλη ἀποστολή νὰ ἐκτελέσουν: τοὺς ἔχω παραγγείλει νὰ πιάνουνε στὰ κλαδόφυλλά τους σὰ μέσα σὲ δίκτυα ὅλες τὲς χρυσές ἀκτίνες τοῦ γῆλιου ποῦ γλιστροῦν τόσο ἀπελπισμένα κάτω ἀπ' τὰ μαῦρα κυπαρίσσια.

Μέσα ἵε εἴτυχισμένα ἀνθοκρέβητα, γεμάτα ρόδα καὶ διατσέντα, ποῦ τραγικὰ σκορπίζουν τῆς μυρωμένες τους ψυχές σὲ θάνατο ἐκστατικό, εἰνα ἔνα συντριβάνι μὲ ἔνα δειλφίνι ποῦ πετάει τὸ νερὸ ψηλά: καὶ ἔνας μαῦρος Σάτυρος πούχει στοὺς ὕμους του καβάλλα τὸ διόνυσο παιδί, τεντώνει τ' αὐτὶ του κρυφακούγοντας τὸ λάλο τραγοῦδι τῆς Πηγῆς.

Προχωρήσαμε ὡς τὴν ἀκρη τοῦ κήπου, ἀπ' ὅπου ἡ πλαγιὰ τοῦ βουνοῦ μαζὶ μὲ φυλλοκύματα ἀσημόλαμπα καὶ πνοῶν γῆδονικὰ ἀνατριχιάσματα χύνεται ἀπαλὰ στὴ θάλασσα μέσον ἵς τὰλλα κύματα τῆς γλαυκῆς ἀλημονιᾶς καὶ τῆς γλυκοκοιμισμένης λύπης. Μιὰ τέντα, ἔνα τσαντῆρι ἀναπαύσεως ἀπὸ ὕφασμα πολύχρωμο μὲ ἀρχαῖα

ελληνορωμαϊκὰ σχέδια, εἶνε στημένο ἐδῶ σὲ μιὰ προεξοχὴ τῆς ταράτσας ποῦ βλέπει πιὸ μακρὺ ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος. Στὰ σιδερένια κοντάρια ποῦ βαστοῦν τὴν τέντα, εἶνε βαλμένες ἅρπες τοῦ Αἰόλου· ἄλλὰ κάτω ἀπὸ τὴν τέντα, καὶ ἀκουμπηστὰ στὸ ἔξωτερικὸ πεζοῦλι τῆς ταράτσας, εἶνε κτισμένο, μέσ' ἐς τὸ γυροτοῖχο, ἵνα θρονί μαρμένιο ἡμικυκλικό, σὰν κ' ἔκεινα ποῦ βρίσκονται στὸ θέατρο τοῦ Διονύσου στὴν Ἀθήνα καὶ ποῦ τ' ἀρέσουν τόσο τοῦ Alma Tadema νὰ τὰ ζωγραφίζῃ, καὶ πιὸ κάτω ἀπὸ τὴν λευκόφλοιγη αἰγλη τοῦ μαρμάρου αὐτοῦ μιὰ λουρίδα σκοτεινόβαφη σὰν τὸ κατακάθι τοῦ κρασιοῦ — μιὰ παῦλα μουγγή πρὸς τὴν ἀπειροσύνη, πέρα ἀπὸ κάθε νόημα ἀνθρώπινο — ἥ Θάλασσα, ποῦ ἀνεβαίνει φηλὰ στὸν δρίζοντα καὶ παίρνει κοιμάτι ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἥ Θάλασσα ἥ ἀρχαία, παθιάρα καὶ ἡδονική, φριχτή ἀπὸ μυστήριο. Καὶ φηλότερ' ἀκόμη τὰ γλαυκόβραχα βουνὰ τῆς Ἡπείρου, ποῦ λυώνουν μέσ' ἐς τὸν ἀγνὸ τοῦ ἥλιου, μ' ἔνα ἄνθινο γαμόγελο, βαθύ, θανατερό. Καὶ δάφνες βρίσκουνται δλόγυρα — δάφνες πούχουν τὰ μυστικὰ λαλήματα — πυπνωμένες καὶ σύδεντρες, ποῦ ἔτσι ἀκόμη περισσότερο ἐκφράζεται ἥ αἰώνια ὅψη αὐτῆς τῆς ζωγραφιᾶς. Μέσα ἐς αὐτὴν τὴν ἀποφεγγιὰ τοῦ ἀρχαίου ἥλιου τοῦ Ὁμήρου, πεσμένη στὸ μαρμάρινο κλασικὸ θρονί, τὸ πλασμένο ἀπ' ὠρισόνη, ἥ δλοιμέλανη Βασίλισσα μοῦ ἥτον βαθειά συγκινητική, ἐπειδὴ μοῦ φάνηκε σὰν τὴν ψυχὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, μαυροφόρα γιὰ τὴν χαμένη Καλλονή, ποῦ ἦρθ' ἐδῶ γυρεύοντάς την, ἐς αὐτὸν τὸν ἄγιο καὶ τραγικὸ γιαλό, ἐς αὐτὸν τὸ θλιμμένο καὶ ἔρημο θρονί τοῦ παληῷ καιροῦ — πάντα γυρεύοντάς την...

Πάρα πέρα ἄλλες δυὸς ταράτσες μὲ κήπους κατεβαίνουν ἀπ' τὸ Περιστύλιο πρὸς τὸ βοριδικὸ καὶ τὴν Θάλασσα. Στὴν κάτω - κάτω ἀκρη τῆς τελευταίας ταράτσας ἔστραφτει ἔγα δλόλευκο σημάδι.

— Εἶνε δ «Ἀχιλλέας ποῦ πεθαίνει», εἶπε ἥ Αὔτοκράτειρα, ποῦ τοῦ ἀφιέρωσα τὸ παλάτι μου, ἐπειδὴ γιὰ μένα αὐτὸς ἀντιπροσωπεύει τὴν ἔλληνικὴ ψυχὴ καὶ τὴν ὠμορφιὰ τῆς γῆς καὶ τῶν ἀνθρώπων· τὸν ἀγαπῶ ἀκόμα, ἐπειδὴ ἥταν φτερόποδος στὸ τρέξιμο σὰν τὸν Ἐρμῆ καὶ ἥταν δυνατὸς καὶ περήφανος καὶ πεισματάρης σὰν βουνὸ ἔλληνικό, καὶ περιφρονοῦσε σὰν σύννεφο δλους τοὺς βασιλήδες κι' ὅλες τῆς συνήθειες καὶ τοὺς νόμους, καὶ δὲ λογάριαζε τὰ κοπάδια τῶν ἀνθρώπων γιὰ τίποτε, τὸ πολὺ - πολὺ γιὰ νὰ θερίωνται σὰν στάχυα ἀπ' τὸ θάνατο. Δὲν εἶχε ἄλλο λερό παρὰ τὴ δική του θέλησι καὶ δὲν ἔζησε παρὰ τὰ δικά του τὰ δινειρά καὶ ἥ θλιψί του ἥτανε γι' αὐτὸν πιὸ πολύτιμη ἀπ' τὴ ζωὴ δλόκληρη...

'Απ' τὴν ταράτσα τοῦ Περιστυλίου ποῦ τὴν ἀποκλεῖ περίγυρα ἔνα μαρμάρινο κάγκελο, κατεβαίνουμε λίγα σκαλοπάτια σὲ μιὰ δεύτερη ταράτσα. Δεξιὰ κι' ἀριστερὰ αὐτῶν τῶν σκαλοπατιῶν, εἶνε στημένος σὲ βάθρα σὶ δύο περίφημοι «Παλαισταὶ ἐφορμῶντες» τοῦ Μουσείου τῆς Νεαπόλεως, ποῦ μέσ' ἐς τὴν γυαλιστερὴ μαυράδα τοῦ μπρούντζου τους, θάλεγε κανείς, εἶνε ἀλειμμένοι κ' ἔτοιμοι νὰ δρμήσουν δ' ἔνας κατὰ τοῦ ἄλλου. Σ' αὐτὴν τὴν δεύτερη ταράτσα ἀναπαύεται, καθισμένος μέσα σὲ ρόδα, ἔνας Ἐρμῆς (ἐκμαγεῖο τοῦ χάλκινου

ἀγάλματος τοῦ Herculaneum). Παρακάτω μία ἄλλη σκάλα μαρμαρένια κατεβαίνει ἀπὸ δυὸ μεριές, ἡμικυκλική, σὲ μιὰ τρίτη ταράτσα, τὴν Ταράτσα τοῦ Ἀχιλλέως.

— Αὗτοι εἶνε οἱ κρεμαστοὶ μου αῆποι, εἰπεν Ἐκείνη. Δὲν πιστεύω τῆς Σεμιράμιδος τὰ περιβόλια νὰ εἶνε πιὸ θαυμαστά. Ἄλλὰ δὲν εἶνε δικό μου τὸ κατόρθωμα, ὅτι αὐτὰ ἔδω εἶνε τόσο ὥραῖς· ἔχω τὸν ἔδιο περιβολάρη ποῦ εἶχε κι' ὁ Ἀλκίνοος: τὸν ἥλιο τοῦ Ὁμήρου.

‘Απὸ κάτω ἀπ' τὴν τελευταία σκάλα σπηλιώνονται κάτι κουφάλες τεχνητές: ἄντρα μὲ σταλακτῖτες ποῦ τὸ ἄνοιγμά τους εἶνε κρυμμένο πίσω ἀπὸ φτέρες πανύψηλες. Μιὰ χλωροπράσινη καὶ σύθαμπη ἀντιφεγγιὰ ἀναβρύζει ἀπ' τὸ βάθος διπους ἔχουνε βαλμένους καθρέφτες κ' ἔτσι θαρρεῖ κανεὶς πῶς προχωροῦν αὐτὰ τὰ ἄντρα κάτω ἀπὸ τὰ διέφανα πράσινα νερά· ἐς ἀμέτρητα βάθη γιὰ νὰ βγοῦν ποιός ξέρει σὲ ποιᾶς νεραϊδας τὴν θαλάσσια κατοικία. Καὶ μιὰ πηγὴ μ' ὑπνοσύνη καὶ σιγαλινὸ τραγοῦδι σταλάζει βάθυμα ἀπὸ φηλὰ ὑφαίνοντας νερένιο πέπλο πάνω σ' ἔνα τοῦχο βράχινο, δασωμένο σὰ στήθος χλωροφύκιωτο κανενὸς θαλασσίου τέρατος ἀπὸ ἔνα ἀδρότατο πολυτρίχιο ποῦ τὸ λέν, ζως ἀπ' τὸν καιρὸν τοῦ Θεοκρίτου, «Μαλλιὰ τῆς Ἀφροδίτης».

— Αὗτὸ εἶνε τὸ καινούργιο μου ἄντρον τῆς Καλυψώς, εἰπεν ἡ Αὔτοκράτειρα· ἀλλὰ πολὺ τὸ λείπει γιὰ νάναι τόσο ἐπικίνδυνο σὰν κ' ἔκεινο τὸ παλιγό τῆς προκατόχου μου. Μὲ τὸν καιρὸ σλαχάνουν τὴ δύναμί τους!

Θόλοι σκιαδεροὶ ἀπὸ περιπλοκάδες λουλουδισμένες τώρα — δρόμοι μυστικῆς χαρᾶς καὶ ὥραιας θλιβερωσύνης — προσβαίνουν κι' ἀπ' τῆς δυὸ μεριές ἵσα μὲ τὸ ἄγαλμα τοῦ «Θυνήσκοντος Ἀχιλλέως». Νύμφες τῶν δασῶν κ' ἔνας Σάτυρος μεθυσμένος — μπροστάζοι φυγοκίνητοι, ντυμένοι μὲ τὴ γλαυκοπράσινη πάτινα τῆς παλγοσύνης — φαντάζουνε μὲ πρασινόζωη θωριὰ μέσα στὴ χλωρωσιὰ τῶν χίλιων λογιῶν φύλλων· ἐς ἀποχρωμιές πρασινάδας ποῦ γλυκαίνουν τὴ ματιά. Καὶ πάλιν ἀλλοὶ λόφοι ἐληγοφύτευτοι, ἥρεμοι κι' ἀπαλοστρόγυλοι σὰν κεφαλόκια παιδιῶν ποῦ τὰ χάδεψε ἔνα χέρι, ἔσκινονται ἀπ' τὴν τελευταία ταράτσα καὶ κατεβαίνουν δ ἔνας πίσω ἀπ' τὸν ἄλλον ἦ δυὸ - δυὸ χειροπιαστὰ τὴν πλαγιὰ πρὸς τὴ βαθειάν κόλπωση τὴ λεγόμενη «Θάλασσα τοῦ Χαλκιοπούλου». Καὶ φαίνεται ἀπ' ἔδω τὸ Νεκρονῆσι τοῦ Böcklin, τὸ δεμάτι ἔκεινο δλόῖσα κυπαρίσσια, ποῦ σφίγγουνε στὴν ἀγκαλιά τους τὸ ἀσπρό σπίτι τῶν ψυχῶν, ἐπάνω στὸν καθρέφτη τῶν νερῶν.

— Θὰ πᾶμε συχνὰ ἔκειν κάτω, μοῦ εἰπεν ἡ Αὔτοκράτειρα. Εἶνε ἔνας περαματάρης ἔκει ποῦ μοιάζει Ἰδιος δ Χάρων. Μέσ' ἐς τὴ βάρκα του μὲ τὰ κουπιὰ μὲ περνᾶ στὸ νησὶ σὰ μιὰ ψυχὴ θλιμμένη καὶ νοσταλγική. Μόλις κατέβω· ἐς τ' ἀκρογιάλι, ἀμέσως λύνει τὴ βάρκα του, δίχως νὰ πῇ λέξι. Κ' ἔγῳ μπαίνω μέσα καὶ μένω τὸ ἔδιο ἀμίλητη. Ἀντίκρυ στὸ νησὶ ἔρχεται δ ἐρημίτης νὰ μὲ ὑποδεχθῇ. Μοῦ φέρνει μέλι κι' ἀμύγδαλα νὰ βάλω στὸ στόμα μου, νὰ ἔσχάσω τὴ ζωὴ καὶ τὸν ἀπάνω κόσμο...

"Επειτα ξαναγυρίσαμε ἀγάλια - ἀγάλια ἀνεβαίνοντες μέσ' ἀπό τοὺς κήπους.

'Απ' τὸ Περιστύλιο ἡ Αὐτοκράτειρα πέρασε ἵσα στὰ δώματά της. Σ' αὐτά τὰ διαμερίσματα σκόρπισε δλη τὴ ψυχή της: Εἶνε τὸ πιὸ ἔξαισια ποιητικὸ πρᾶμα ποῦ θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ φαντασθῇ καὶ ποῦ θὰ ὠνειρευότανε ναῦρισκε 'ς αὐτὸ τὸ σπίτι καὶ 'ς αὐτὸν τὸν τόπο.

— Μονάχη μου ταῦθα λα δλα σὲ τάξι, εἶπε, καὶ μοναχή μου διάλεξα τὸ κάθε τι. Γι' αὐτὸ αἰσθάνομαι τὸν ἔαυτό μου λιγώτερο ξένο ἐδῶ παρὰ στὴ Βιέννη.

«Εἶνε μεγάλη ἀπόσταση, ἀποκριθηκα μέσα μου, ἀπ' αὐτὰ ἐδῶ τὰ δώματα ἵσα μὲ τὴς φανταχτερὲς σάλες τῆς Μπούργ στὴ Βιέννη, δπου δλα θυμίζουν κάποιαν ἴδεα, μὰ τίποτε δὲν ξυπνᾷς ἐνα αἴσθημα». 'Εδω 'ς αὐτὸ τὸ houpe, ποῦ τὸ δημιούργησε μονάχη της ἀπὸ ἄκρη 'ς ἄκρη, τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ὑπερόχου ὑπάρξεως της καθαρότερα ἀκόμα ξανοίγονται. 'Απὸ τὴν κάθη γωνιὰ τῶν δωματίων αὐτῶν ἀναβρύζει τὸ τραγοῦδι καὶ τὸ φέγγος τῆς ἔξαισιας λύπης ποῦ περνοδιαβαίνει ἀποφυλλίζοντας τὴν ὥριοσύνη της γιὰ δποιον μπορεῖ νὰ τὴν ἴδῃ καὶ νὰ τὴν ἀκούσῃ. Παντοῦ σχήματα ἀδρὰ καὶ σπάνια, ἀχνοχρωμιές δίχως ὅνομα ποῦ μοιάζουνε μῆρα ξέψυχα, χρυσάφια σκοτεινιασμένα ἀπὸ παληγοὺς χρόνους ξεχασμένους, φωτίσματα ποῦ χλωμαίνουν καὶ σδύνουν ἀπαλά. Τέτοιος ἔπρεπε νάταν κι' δ γυναικῶν τῆς Πηγελόπης καὶ τῆς Ἐλένης, ἀν αὐτὲς ἡ εὐγενικές καὶ γλυκόψυχες γυναικες εἶχαν τὴ συναίσθησι τῆς λαμπροσύνης τῶν δνείρων τους.

Κ' ἡταν ἐδῶ θρονιὰ καλοφτειαγμένα σὰν κ' ἐκεῖνο ποῦ ἡ 'Αδράστη ἔφερε τῆς Ἐλένης νὰ καθήσῃ, τῆς Ὡριοσύνης θρόνο, μὲ χωνεύμένα ἀσήμια καὶ σιντέφια, καὶ τὸ καθένα σκεπασμένο μὲ μιὰν ἀργυρόλευκη παχύμαλη προδιά, καὶ σκαμνάκια ὕμορφα νάναθαστοῦν γυναικεια πόδια γλυκομάλαγα σὰν ἀσπρα περιστέρια, καὶ ἀψηλές ντουλάπες σὰν τῆς Πηγελόπης ποῦ φύλαγε μέσα τὰ μοσχομύριστά της πέπλα τάλικοπλουμισμένα. Μιὰ πιθαμή μονάχα φηλότερ' ἀπ' τὸ πάτωμα εἶνε στημένο στὴν κρεβατοκάμαρη τὸ ἀπλόχωρο ἐλληνικὸ λέκτρο, δονλεμένο στὴν ἐντέλεια, δμοιο μ' ἐκεῖνο ποῦ θήλιασε δ 'Οδυσσεὺς ἀπάνω στὴ ρίζα τῆς ἐληῆς: στῆς τοργευτὲς δλόστιλπνες κολῶνες Νύμφες ἀναγέρνουν ὧσὰν ποθολυμένες, ἀναβαστῶντας τὸ προσκέφαλο ποῦ τὸ τριγυροῦν δνείρατα ἀλαφρόφτερα καὶ μιὰ χλαίνα πορφυρομέταξη εἶνε ἀπλωμένη στὸ φίλυπνο τὸ στρῶμα: — ἔτσι κ' ἡ Ἐλένη, ἡ ἀταίριαστη τοῦ Δία θυγατέρα, παράγγειλε στῆς δοῦλες καὶ τῆς παρακόρες της νὰ στρώσουν τοῦ Τηλέμαχου γιὰ νὰ χαρῇ τὸν ὅπνο τὸ γλυκό... Σιμὰ στὸ κρεβδάτι βρίσκεται ἐνα προσευχητῆρι ξύλινο, καὶ πάνω 'ς αὐτὸ ἐνα εἰκόνισμα ἀσημένιο βυζαντινὸ τῆς Παναγίας. Στοὺς τοίχους ζωγραφιές δλο χρώματα ἀνοιχτὰ μὲ πολὺν ἥλιο καὶ τραγοῦδι μέσα τους: ἡ ἀγαπημένη κόρη της ἡ Βαλερία — μιὰ συμφωνία ἀπὸ ἀχνες ρόδινες — κουκουλωμένη 'ς ἐνα σύννεφο ἀπὸ ἄνθη μυγδαλιᾶς. Καὶ θαυμάσια βάζα ἀρχαϊκὰ ἀπὸ

ἐκεῖνο τὸ πανάρχαιο γλαυκό γυαλί ποὺ θρύψαλά του βρίσκονται μέσ' ἃς τοὺς ἀρχαίους τάφους δίπλα στὰ κόκκαλα τῶν νεκρῶν. Τὰ λουλούδια, ποὺ παντοῦ σκορπίζουν τοῦ μυστηρίου τους τὸ λιβάνι, τὴν χάρη τους τὴν ἀδρὴ κ' ἐπιθανάτια, εἰνε μ' ἔναν τρόπον βαλμένα διμάδι ποὺ φαίνονται σὰν ὠργανωμένα σὲ μιὰ ζωὴν καινούργια. Σ' αὐτὰ τὰ δώματα αἰσθάνεται κανεὶς γύρψ του νὰ γλυκοζοῦν δόλοτρεμες ἢ αἰθέριες φυγήτσες ἐξαίσιων φυτικῶν πλασμάτων· καὶ εἰνε σάματις δλα τάνθη, στὴν προσταγὴ κάποιας νεράϊδας, βασιλισσας τῶν λουλουδιῶν, νὰ ξεκίνησαν ἀπ' δλα τὰ λειβάδια κι' ἀπ' δλα τὰ περιβόλια νάρθοῦν ἔδω νὰ προσκυνήσουν καὶ σ' ΕΚΕΙΝΗΣ μέσα τὴν πνοή νὰ μοσχανασάνουν καὶ μὲ τὸ μύρο τους μαζὶ ν' ἀπαλογύσουν τοὺς πόθους Ἐκείνης.

'Απὸ τὴ σκεπὴ κρέμονται καντήλες χάλκινες σὰν ἀρχαῖοι ἀμφορεῖς σὲ σχήματα λουλουδιῶν ἢ κογχυλιῶν μὲ Νύμφες καὶ Τρίτωνες μπρούτζινους, ποὺ ἀνάμεσα' ἃς αὐτὰ τὰ ἄνθη καὶ τὰ κογχύλια ἀδράχνονται ἀπ' τὰ γλυκομάλαγα κορμιὰ καὶ κάνουνε συμπλέγματα ἐρωτόθυμα.

'Απ' τὸ Περιστύλιο, διαβαίνοντας ἀπὸ μιὰ διπλοκάρφωτη καὶ στέρεα πύλη διψυλλη, ἀρχαῖα καὶ χάλκινη, καθὼς κι' ἀπ' τὰ δώματα τῆς Αὐτοκρατείρας, βγαίνοντας ἀπὸ θύρες δρυῆνες, βρίσκεται κανεὶς στὴ μεγάλη ἐσωτερικὴ σκάλα. Οἱ τοῖχοι εἰνε ρυθμοῦ Πομπηϊανοῦ κ' Ἐλληνικοῦ. Σάτυροι καὶ Καρυάτιδες ἀναβαστοῦν τὰ γείσα τῆς σκεπῆς καὶ τὰ διαζώματα τῆς σκάλας. Τὸ κάγκελλο εἰνε ἀπὸ μπροῦντζο καὶ παρασταίνει κλώνια ἐληῆς καὶ δάφνης συμπλεγμένα μ' ἀνάμεσά τους πάλι Νύμφες καὶ Καρυάτιδες ὅρθες ἃς ἀγαλματένια ζήση. Τὸ φῶς πέφτει πάνωθε ἀπὸ μιὰ σκεπὴ γυαλένια καὶ φωτίζει στὰ γεμάτα τὴν κολοσσαία τοιχογραφία ποὺ πιάνει δλητὴν ἐγκάρσια πλευρὰ τοῦ τοίχου. Τὰ βλέμματα ἐκεινοῦ ποῦ κατεβαίνει καθὼς καὶ ποὺ θ' ἀνεβῇ, πιάνονται αἰχμάλωτα ἀπ' αὐτὴ τὴν ζωγραφιά: εἰνε δ «Θρίαμβος τοῦ Ἀχιλλέως» ποὺ σέρνει τὸ πτῶμα τοῦ Ἐκτορος γύρω ἀπ' τὰ τείχη τῆς Τροίας.

Καὶ ἡ σκάλα, περγῶντας μπρός ἀπὸ ἔνα ἐξαίσιο ἀγγειο στημένο ἃς ἀνάβαθρο (ποὺ παρασταίνει ἔνα ἄντρο κογχυλένιο καὶ μέσα μιὰ νύμφη κοιμισμένη μ' δλόγυρά της Τρίτωνες καὶ Νατάδες συμπλεγμένους — τὸ δλο βγαλμένο μέσ' ἀπὸ τὰ κύματα), κατεβαίνει στὸ πρῶτο καὶ κάτω πάτωμα καὶ στὸ ἄτριο.

Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ

Eἰς ὁραῖον ἄγαλμα Νιόβης

Σὲ πέτρα ἡ Θεϊκὴ Όργη τὴν εἶχε μεταβάλει,
μὰ ἡ Τέχνη τὴν ζωτάνεψε ἀπὸ μιὰ πέτρα πάλι!..
(Παράφρασις)

K. Φ. Σ.Κ.